

УДК 332.15

Осипенко К.В.,
m0968804806@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3459-1553,
Київський національний університет будівництва і архітектури

СОЦІАЛЬНА, ЕКОНОМІЧНА ТА ЕКОЛОГІЧНА ПІДСИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

Сформовано головні напрями формування сталого розвитку міст України, виявлені передумови принципів збалансованого розвитку суспільства, запропоновані механізми вирішення проблеми в соціальній, економічній та екологічній підсистемах.

Ключові слова: населені пункти, сталий розвиток, місто, сталість, напрями розвитку, ресурсозабезпеченість, ресурсообмеження, збалансованість, забудова.

Існує багато факторів, що мають вплив на умови існування людини: адміністративний та політичний, економічний розвиток, культурний та моральний рівень суспільства тощо. Новітня епоха актуалізувала ще один фактор, який має життєвонеобхідне значення. Він створений, як і попередні, людиною – екологічна криза планети. Розвиток супроводжується явним конфліктом комбінацій прогресу в одних явищах і одночасним регресом – в інших.

Формування та осмислення якісно нового суспільства сталого розвитку, в якому людина є не об'єктом, а суб'єктом розвитку є актуальною метою людства ХХІ століття. Адже головною ідеєю є не лише накопичення матеріальних благ, а й збереження екосистеми, забезпечення самодостатності суспільства з головним концептом – сталістю.

У сталому місті досягнення результатів у соціальному, економічному й екологічному напрямах розвитку розраховані на довготривалий період, тобто – мають стабільно високі збалансовані показники. Мешканець такого міста є самодостатньою й освіченою людиною, професійним заохоченим працівником, забезпечений продуктами харчування та комфортним житлом, є зразковим громадянином і сім'янином, який живе в гармонії з навколишнім середовищем, періодично поповнюючи демографічний ресурс.

З 3 по 14 червня 1996 року, у Стамбулі, відбулася Всесвітня конференція Habitat II, вона проводилась після Всесвітньої конференції “Земля”, “Ріо – 92”, через 20 років після конференції Habitat I (Ванкувер) та зібрала всі урядові та

неурядові організації, які відповідали за екологію, містобудування та розвиток своїх країн. Метою події стала розробка нових стратегій у містобудуванні планетарних масштабів, пошук нових шляхів вирішення житлової проблеми. Міжнародною Академією Архітектури (IAA) в межах Habitat II було проведено конкурс-виставку “ECOPOLICES – SETTLEMENTS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT (THE HOUSE – CITY – REGION)” – “Екополіси – поселення зі сталим розвитком (Дім – Місто – Регіон)”. Згідно вищенаведеного, можна зробити висновок, що саме екополіс є зразковою моделлю населеного пункту зі сталим розвитком.

Головним результатом роботи конференції стало затвердження “Стамбульської декларації” (документ, що підсумовує світовий містобудівний розвиток після прийняття “Афінської хартії”) та формування нових містобудівних засад для майбутнього розвитку в умовах глобальних соціально-політичних й економічних змін.

На Всесвітньому форумі “Самміт Землі” (Ріо-де-Жанейро) у 1992 році було зроблено висновок, що модель розвитку індустріального суспільства, повністю себе вичерпала та людству для виживання, необхідно створити нову сталу модель розвитку. Адже досягнення сучасної цивілізації у сферах наукових відкриттів, технологій, енергетики, зв’язку тощо, мали ефективні результати з одного боку, а з іншого – почали безконтрольно знищувати природу, вливати на достатність рівня життя людей, здоров’я та ін.

Як член міжнародної спільноти, брала участь й Україна, яка згодом Постановою Верховної Ради від 24 грудня 1999 року №1359-XIV підтримала світові ідеї створення та реалізації принципів сталого розвитку на законодавчому рівні та схвалила Концепцію сталого розвитку населених пунктів.

Дотепер планування, забудова та розвиток міст реалізовувались з урахуванням їх необмежених можливостей. Кожен населений пункт має свою специфіку та необхідність використання ресурсів, які довгий час вичерпувались нерационально. Це призвело до гострої необхідності їх поповнення та відновлення.

Основними концепціями розвитку населених пунктів є ресурсобалансованість та ресурсообмеження. Для того, щоб визначити перспективний розвиток міста, при розробці генерального плану, необхідно виконати вичерпні обстеження, дослідження та аналіз містобудівних умов, наявності різноманітних видів ресурсів задля подальшого їх використання. Вважаємо, що ресурсний потенціал складається з таких основних складових: територіально-природний, водний, екологічний, санітарно-гігієнічний,

трудоий, фінансовий, виробничий, інноваційно-інформаційний, демографічний, транспортний, енергозабезпечення, політичний [7; с. 88].

Політичний потенціал, або ресурс, об'єднує та скеровує розвиток вищезазначених потенціалів, інтегрує, заохочує та інформує, тобто – виконує організаційну й узагальнюючу функції задля забезпечення високих показників при формуванні сталого розвитку населених пунктів [7; с. 90].

Важливо враховувати теоретичні та практичні основи запровадження сталого розвитку населених пунктів через визначення та оцінку його ресурсозабезпечення та ресурсообмеження, необхідне знаходження збалансованості існування соціальної, економічної та екологічної підсистем.

Соціальна підсистема сталого розвитку орієнтована на людину. Вона вміщує в себе збереження культурних систем, зменшення кількості руйнівних конфліктів між людьми. Важливими аспектами соціальної ефективності є: справедливий розподіл благ; максимальна зайнятість; зменшення робочого дня за рахунок підвищення продуктивності праці; розвиток повного циклу послуг (медичних, освітніх, управлінських, транспортних, торгівельних, інформаційних, правоохоронних); рішення житлового питання для безхатченків, дітей-сиріт, престарілих, інвалідів за допомогою створення спеціалізованих закладів з гідними умовами перебування; забезпечення гарантій з дотримання та захисту прав людини; забезпечення людей якісним і комфортним житлом та правом на власність і використання; збереження історичної та культурної цінності поселення, розвиток культури, мистецтва, релігії та прийняття їх різноманіття; висока цивільна відповідальність за стан екології кожного; прагнення до покращення демографічної ситуації.

Економічна підсистема передбачає раціональне використання обмежених ресурсів та екологічних природо-, енерго-, матеріалозберігаючих технологій, включаючи видобуток і переробку сировини, створення екологічно прийнятної продукції, мінімізацію, переробку та знищення відходів [9; с. 96]. Кожне поселення має свою економічну структуру, яка забезпечує процес виробництва та гарантує прибуток його мешканцям. Важливими аспектами сталої економічної ефективності є: написання та реалізація програм по створенню найбільш ефективної економічної структури з оптимальним розвитком для конкретного поселення; покращення технологічного рівня виробництва та сфери послуг; залучення екологічно чистих безвідходних технологій із повним замкненим циклом переробки сировини; управлінська демократична система має мати високий ступінь автономії, злагодженість мешканців; автоматизований сучасний контроль.

Екологічна підсистема. Поселення являють собою вторинну трансформовану реальність, невід'ємно пов'язану із первинною просторовою

структурою планети, у процесі взаємозв'язку необхідно розуміти важливість збереження первинного середовища. Вирішення питання оптимальної інтеграції природної та штучної реальності – головна проблема моделей поселень зі сталим розвитком. Збереження екологічної збалансованості має стати головною метою для урбанізованого суспільства. З екологічної точки зору, сталий розвиток має забезпечувати цілісність біологічних та фізичних природних систем. Виснаження природних ресурсів, загазованість та задимленість повітря, засміченість водойм та суші, діяльність людини знижують здатність екосистем до самовідновлення, втрачається біологічне різноманіття та порушується збалансованість систем, погіршуються фізіологічні показники й самої людини, наступних поколінь. Постає питання вибору пріоритетів і можливостей подальшого розвитку. Важливо зважати на екологічно збалансовану економіку, що регулюється інструментами економічного стимулювання.

Отже, розвиток – це рух, який впливає на кількісні зміни, породжуючи нову, кращу якість. У сталому місті досягнення результатів у соціальному, економічному й екологічному напрямках розвитку розраховані на довготривалий період, тобто – мають стабільно високі збалансовані показники.

Література:

1. ДБН Б.2.2-12:2018 “Планування і забудова територій”. – К.: Мінрегіонбуд України, 2018. – 236 с.
2. ДБН Б.2.2-5:2011 Благоустрій територій. – К.: Мінрегіонбуд України, 2012. – 44 с.
3. Устойчивое развитие населенных пунктов и обеспечение населения жильем. Национальный доклад Украины на Второй Всемирной Конференции ООН по населенным пунктам (Хабитат II). – К.: 1996 – 74 с.
4. Ключниченко Є.Є. Соціально-економічні основи планування та забудови міст. – К.: Укрархбудінформ, 1999. – 348 с.
5. Ключниченко Є.Є. Управління розвитком міст: навчальний посібник. – К.: КНУБА, 2015. – 160 с.
6. Прималенный А.А., Солодов В.В., Ключниченко Е.Е. Теоретические аспекты формирования экополисов // Містобудування та територіальне планування, вип. 29. - К.: КНУБА, 2008. - С. 274-280.
7. Регіональна політика: історія, політико-правові засади, архітектура, урбаністика. Збірник наукових праць. Випуск IV (частина друга). – Київ – Тернопіль: “Бескиди”, 2018. - С 86 – 90.
8. Conference proceedings. International scientific – practical conference of young scientists “BUILD-MASTER-CLASS-2018”. - Kyiv, 2018. - С. 158, 159.

9. Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти: моногр. / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк та ін.; НАН України, Ін-т економіки промисловості. - Донецьк, 2012. - 534 с.

10. Наукове мислення: Збірник статей учасників двадцять четвертої всеукраїнської практично-пізнавальної інтернет-конференції “Наукова думка сучасності і майбутнього”, (24–30 листопада 2018р.). - Видавництво НМ. - Дніпро, 2018. - С. 6-64.

Осипенко Е.В.,

Киевский национальный университет строительства и архитектуры

СОЦИАЛЬНАЯ, ЭКОНОМИЧЕСКАЯ И ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ПОДСИСТЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТОВ

В работе выделены главные направления формирования устойчивого развития городов Украины, выявлены предпосылки принципов сбалансированного развития общества, предложены механизмы решения проблемы в социальной, экономической и экологической подсистемах.

Ключевые слова: населенные пункты, устойчивое развитие, город, постоянство, направления развития, ресурсообеспечение, ограниченность ресурсов, сбалансированность, застройка.

Postgraduate student Kateryna Osypenko,
Kiev National University of Construction and Architecture

SOCIAL, ECONOMIC AND ENVIRONMENTAL FORMS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE CITY

The article analyzes the main directions of formation of sustainable development of Ukrainian cities, identifies the prerequisites of the principles of balanced development of society, proposes mechanisms for solving the problem in the social, economic and ecological subsystems.

Key words: settlements, sustainable development, city, constancy, directions of development, resource availability, resource constraints, balance, development.